

Вплив і роль творчості Й.Шумпетера на основні напрями сучасної економічної науки

Теоретичні здобутки Й. Шумпетера становлять неординарне утворення, яке існує на перетині поглядів та підходів різноманітних економічних шкіл. Найбільш відомими творами вченого є «Теорія економічного розвитку»(1912), «Капіталізм, соціалізм та демократія» (1942), та «Історія економічного аналізу».

Найбільш значним здобутком Шумпетера як економіста-теоретика є його епохальна робота "Теорія економічного розвитку", яка, до речі, була написана у Чернівцях, коли Шумпетер викладав у місцевому університеті (1909-1911).

У праці "Капіталізм, соціалізм і демократія" Шумпетер претендував на широкі узагальнення, що стосуються історичної долі капіталізму та виступав із концепцією вмирання капіталізму. Капіталістичний устрій, на його думку, має тенденцію до саморуйнування, а його ймовірним прямим наступником є... централістський соціалізм. Якщо у попередніх працях проблемам виникнення та ролі монополії Шумпетер приділяв порівняно мало уваги, то в "Капіталізмі, соціалізмі й демократії" ця проблематика набуває великого значення. Шкодюючи за "золотим сторіччям вільної конкуренції", Шумпетер виступає одночасно й у ролі захисника монополії. Шумпетер запровадив поняття "ефективна конкуренція" та "ефективна монополія", пов'язавши категорії з процесом нововведення, з функцією підприємницького новаторства.

Й. Шумпетер є прихильником конкурентної моделі економіки та забезпечення свободи вибору, але визначав капіталістичну систему як таку, що йде до самознищення. Через нестабільність капіталістичної економіки та історичну обмеженість капіталізму через його успіхи, що ріднить його погляди з марксизмом, але різниця в причині руйнування капіталістичної системи, оскільки для марксизму це суперечності капіталізму. Він приходять до висновку про нежиттєздатність капіталістичної економічної системи якій

притаманна тенденція до саморуйнування та створення умов для появи нової інституційної структури.

Згідно з Шумпетером, ефективна конкуренція можлива лише у випадках динамічної економіки, тобто там, де неперервний потік нововведень ламає стаціонарну ситуацію та є стрижнем конкуренції нового типу. Динамічну конкуренцію, що стимулюється прагненням отримання надприбутку завдяки перевагам у витратах та якості самого продукту, Шумпетер назвав ефективною конкуренцією. Динамізацію ринкового процесу як наслідок "нової конкуренції" Шумпетер пов'язав з переходом до доби великого бізнесу (великих компаній, що концентрують у своїх руках значні ресурси, спроможні здійснювати довготривалі інвестиційні процеси тощо). Із нововведеннями асоціюється в концепції Шумпетера і монополія нового типу. Монопольний прибуток - це стимул та нагорода за нововведення, за Шумпетером. Монополія, що є наслідком нововведень, ефективна, оскільки вона формується в умовах активної конкуренції. З нею несумісні застій, експлуатація покупців або постачальників через механізми цін. Вона сама - благочинний результат конкуренцій та невід'ємна від неї.

Динамічна концепція конкуренції та монополії здійснила вплив на наступний розвиток теорій ринкового механізму, ціни, прибутку, фірми. Так, концепція Шумпетера сприяла розробленню теорії великої фірми як головного суб'єкта, що формує свою економічну політику та здійснює довготривалу стратегію зростання. Ринкова система постала у Шумпетера як "абсолютно конкурентна", де загальність та ефективність конкуренції досягла найвищого рівня. Проблема обмеження конкуренції і монополістичного регулювання в умовах, коли великі економічні ресурси зосереджені в руках гігантських компаній, а в основних галузях сформувалися вузькі групи великих виробників, Шумпетер не розглядав.

Отже, у концепції Шумпетера знайшли відображення багато істотних рис ринкового процесу в умовах "великого бізнесу": нові форми конкуренції, пов'язані з використанням переваг узагальнення виробництва та досягнень

науково-технічного прогресу; нові можливості формування та важливіша роль монополії нового типу, що ґрунтується на інноваціях; інтенсифікація конкуренції та зростання ступеня динамізму розвитку економіки.

За Шумпетером, ефективна монополія — джерело позитивного динамізму економіки. У цьому відношенні його теорія прямо протилежна марксистській, що бачить у монополіях причину господарського застою і регресу.

Список літератури:

1. Шумпетер Й. Теория экономического развития. М., "Прогресс", 1982.
2. Винарчик П. Спасение идей: Й. Шумпетер и ключевые проблемы противоборствующих экономических теорий. "Вопросы экономики" №11, 2010.
3. Маевский В. О взаимоотношении экономической теории и ортодоксии. "Вопросы экономики" №11, 2009.
4. Сухарев О. Эволюционная макроэкономика в шумпетеровском измерении. "Вопросы экономики" № 11, 2008.
5. Шумпетер Й.А. Теория экономического развития. Капитализм, социализм и демократия/Й.А.Шумпетер; пер. В.С. Автономов. – М. :Эксмо, 2007. – 864 с.